

## POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Małgorzata Bednarek (sprawozdawca)

SSN Stanisław Stankiewicz

w sprawie **J. R.**

skazanego z art. 118 § 1 i 2 w zw. z art. 115 § 1 k.k. WP i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 5 grudnia 2024 r.,

wniosku pełnomocnika G.A. o wznowienie postępowania zakończonych postanowieniem Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy z dnia 19 sierpnia 1994 r., sygn. akt Cs. Un. 108/93, o nieuwzględnieniu wniosku skazanego o stwierdzenie nieważności wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 29 grudnia 1947 r., sygn. akt SO – 521 a-c/47

na podstawie k.p.k.

postanawia:

1. stwierdzić brak podstaw do wznowienia z urzędu postępowania prawomocnie zakończonych postanowieniem Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy z 19 sierpnia 1994 r., sygn. akt Cs. Un. 108/93, o nieuwzględnieniu wniosku o stwierdzenie nieważności wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 29 grudnia 1947 r., sygn. akt SO – 521 a-c/47;

2. obciążyć Skarb Państwa wydatkami postępowania w przedmiocie wznowienia.

## UZASADNIENIE

Wojskowy Sąd Okręgowy w Bydgoszczy, wyrokiem z 29 grudnia 1947 r., sygn. akt SO – 521 a-c/47, uznał J. R. za winnego tego, że:

1. w dniu 3 października 1947 r. we W. , działając w zмовie z szer. J. C. i J. B. , wbrew swemu obowiązkowi wojskowemu opuścił swą jednostkę [...]. w celu trwałego uchylenia się od tegoż obowiązku, tj. przestępstwa z art. 118 § 1 i 2 w zw. z art. 115 § 1 k.k. WP;
2. w dniach 4 i 5 października 1947 r. w miejscowości S. i w pewnej miejscowości ok. C. zbył wydane mu do użytku służbowego przedmioty umundurowania w ten sposób, że w miejscowości S. zamienił płaszcz wojskowy na kurtkę cywilną, zaś w pewnej miejscowości ok. C. sprzedał swoje buty wojskowe za kwotę 1.000 zł, tj. przestępstwa z art. 172 § 1 k.k. WP;
3. w dniu 1 października 1947 r. w koszarach pułku we W. , wobec kolegów – żołnierzy: szer. J. C. i J. B. oraz w dniu 4 października 1947 r. w miejscowości S. wobec wyżej wymienionych i osób cywilnych: C.1 i M. P. – rozpowszechniał fałszywe wiadomości mogące wyrządzić istotną szkodę interesom Państwa Polskiego oraz obniżyć powagę jego naczelných organów (jak art. 14, 16, 22, 23, 25, 27, 44, 46 d.k.k.), tj. przestępstwa z art. 22 Dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r.;
4. w dniu 9 października 1947 r. w miejscowości D. pow. M. szer. J. C. i J. B. przez namowę do wstąpienia do bandy niejakiego „L.” względnie „Z.”, podzegał do wzięcia udziału w związku mającym na celu zbrodnię, tj. przestępstwa z art. 27 k.k. WP w zw. z art. 14 § 1 Dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r.

i za to skazał go na karę łączną 6 lat więzienia wraz z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na okres 3 lat.

29 czerwca 1992 r. J. R. złożył w Sądzie Wojewódzkim w Bydgoszczy wniosek stwierdzenie nieważności wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 29 grudnia 1947 r.

Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy, postanowieniem z 19 sierpnia 1994 r., sygn. akt Cs. Un. 108/93, nie uwzględnił powyższego wniosku.

Pismem z 25 września 2023 r. pełnomocnik córki zmarłego J. R. w oparciu o przepis art. 9 § 2 k.p.k. zasygnalizowała konieczność wznowienia z urzędu powyższego postępowania wskazując, że w przedmiotowym postępowaniu doszło do rażącego i mającego istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 28 § 1 k.p.k., polegającego na tym, że w niniejszym postępowaniu dotyczącym pokrzywdzonego, sąd orzekał w nienależytej obsadzie, tj. brak było zgody stron na prowadzenie sprawy w zmienionym składzie sędziowskim na rozprawie w dniu 9 grudnia 1993 r. oraz 19 sierpnia 1994 r., w tym brak również był w tym zakresie informacji o zmianie składu orzekającego, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą.

Składając tak sformułowany wniosek pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy 19 sierpnia 1994 r., sygn. akt Cs. Un. 108/93 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy.

W odpowiedzi na powyższą sygnalizację prokurator podzielił stanowisko procesowe pełnomocnika córki pokrzywdzonego i wniósł o wznowienie z urzędu postępowania.

#### **Sąd Najwyższy zważył co następuje:**

Pismo pełnomocnika córki wnioskodawcy zostało potraktowane jako zasygnalizowanie Sądowi Najwyższemu wystąpienia uchybienia należącego do katalogu bezwzględnych przyczyn odwoławczych. W przypadku potwierdzenia istnienia tego rodzaju uchybienia, doszłoby bowiem do wznowienia postępowania z urzędu, gdyż wznowienie postępowania karnego na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. z powodu wystąpienia jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. może

nastąpić tylko z urzędu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 5/05, OSNKW 2005, z. 6, poz. 48).

Bezwzględne przyczyny odwoławcze posiadają trzy istotne cechy wspólne. Ich wystąpienie skutkuje tym, że: 1) sąd odwoławczy nie bada wpływu uchybienia na treść zaskarżonego orzeczenia ("niezależnie od [...] wpływu na treść orzeczenia");

2) kontrola zaskarżonego orzeczenia przez sąd *ad quem* następuje niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów; 3) jedynym dopuszczalnym orzeczeniem sądu odwoławczego jest orzeczenie kasatoryjne. Katalog bezwzględnych przyczyn odwoławczych jest nadto zamknięty i przepisy te wymagają ścisłej interpretacji. Przyczyny te zachodzą tylko wtedy, gdy uchybienie miało miejsce w rzeczywistości, a nie jedynie pozornie. Z taką pozornością zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. mamy do czynienia w niniejszej sprawie (zob. *T. Grzegorzczak*, [w:] *Grzegorzczak, Tylman*, Polskie postępowanie, s. 779). Otóż sfera argumentacji co do zaistnienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej nie uwzględnia rzeczywistej treści przywołanych przez pełnomocnika córki wnioskodawcy przepisów art. 350 i 348 § 2 k.p.k. z 1969 (Dz.U. 1969 r. poz. 13, nr. 96) warunkujących zgodę strony postępowania na dalsze prowadzenie rozprawy pomimo zmiany składu orzekającego w kontekście uregulowania określonego w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tj. z dnia 21 marca 2024 r. Dz.U. z 2024 r. poz. 442). Otóż przepisy, na których opiera się skarżący dotyczyły rozprawy, a z przywołanego przepisu art. 3 ust. 2 ustawy lutowej wynika, że w każdym przypadku, gdy przedmiotem postępowania jest wniosek o stwierdzenie nieważności orzeczenia sąd orzeka na posiedzeniu na podstawie akt postępowania organu, który wydał orzeczenie, a jedynie w miarę potrzeby przeprowadza dalsze postępowanie dowodowe – na co nie zwrócił uwagi ani pełnomocnik córki wnioskodawcy ani też prokurator w odpowiedzi na tak zaprezentowaną sygnalizację zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. W tym kontekście zwrócić należy uwagę, że zasada niezmienności składu orzekającego obowiązująca zarówno na gruncie

kodeksu postępowania karnego z 1969 r., jak i kodeksu postępowania karnego obecnie obowiązującego miała i ma bowiem swoje uzasadnienie w konieczności wydania wyroku przez skład sądzący, przed którym przeprowadzono całe postępowanie dowodowe, a zatem jest ona immanentnie związana z zasadą bezpośredniości. Zapoznanie się przez sąd bezpośrednio na rozprawie ze wszystkimi dowodami zwiększa bowiem szanse na trafny wyrok. Tymczasem sam prawodawca w przywołanym przepisie art. 3 ust. 2 ustawy lutowej prym dał innej zasadzie, a mianowicie zasadzie sprawności postępowania – tym samym rezygnując z zasady bezpośredniości wskazując, że sąd co do zasady winien orzekać na posiedzeniu w oparciu o akta sprawy organu, który wydał decyzję, co do której stwierdzenie nieważności wnioskuje uczestnik tego postępowania. W związku z powyższym stwierdzić należy, że wymogi co do niezmienności składu orzekającego, jak i konsekwencje uchybień w tym zakresie jako odnoszące się wyłącznie do rozprawy - nie mogą być interpretowane rozszerzająco i z tych względów Sąd Najwyższy nie podzielił stanowiska pełnomocnika córki wnioskodawcy co do zaistnienia w niniejszej sprawie wyżej przytoczonej bezwzględnej przyczyny odwoławczej.

Mając powyższe okoliczności na uwadze orzeczono jak w części dyspozytywnej niniejszego postanowienia.

[J.J.]

[ał]